

เมื่อหนังสือเคลื่อนที่ได้ และห้องสมุดกลายเป็น “คาเฟ่”

กลุ่มจิตอาสา

“เราอยากทำให้ห้องสมุดไม่เจียบเหงา เป็นห้องสมุดแห่งความสนุกสนาน มีแต่ความบันเทิง และไม่เครียด พวกเราตั้งชื่อว่าโครงการห้องสมุดคาเฟ่เคลื่อนที่พี่สอนน้อง เอาคำว่า “คาเฟ่” ที่หมายถึง ความสนุกสนาน ไม่ใช่เข้าห้องสมุดแล้วเจียบเหงา ส่วน “เคลื่อนที่” หมายถึงการเอาหนังสือไปหาห้อง โดยไม่ต้องขึ้นมานบนห้องสมุด “พี่สอนน้อง” คือ เราต้องการหาแกนนำให้มาสอนน้อง ชักจูงน้องเป็นลูกโซ่ เพื่อให้ห้องๆ มากำต่อจากเรา ”

เด็กไทยอ่านหนังสือน้อยลง...หรือหนังสือดี ๆ มีให้เด็กอ่านน้อยลง? นี่อาจจะเป็นปัญหาสำคัญที่ทำให้ทุกคนมองว่า “เด็กไทย” ไม่ชอบอ่านหนังสือ แต่จะมีสักกี่คนที่เคยลงไปสำรวจว่าในห้องสมุดมีหนังสือดี ๆ อยู่กี่เล่ม และบรรดาหนังสือที่มีอยู่เหมาะสมกับวัยของเด็กหรือไม่

ห้องสมุดในโรงเรียนวัดบ่อทรัพย์ จังหวัดสงขลาอาจเป็นภาพสะท้อนของโรงเรียนนับหมื่นนับพันแห่งในประเทศไทย ที่ **ธนพร บุญส่ง** หรือ “นุ่น” นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 มองเห็นตั้งแต่เธอเข้ามาเรียนที่นี่

“ห้องสมุดที่มีขนาดเล็ก คับแคบ ไม่สวยงาม และมีหนังสือน้อย ถึงมีก็ไม่ทันสมัย ทำให้นักเรียนไม่สนใจอ่านหนังสือ”

สิ่งที่นุ่นเห็น นำไปสู่การ “คิดต่อ” ว่าจะทำอย่างไรให้ห้องสมุดในโรงเรียนของเธอมีชีวิตและเป็นสถานที่ที่ “บ่มเพาะ”นิสัยรักการอ่านให้นักเรียนได้

ไม่เพียงแค่วัดใจ...แต่ต้องลงมือทำ

นุ่นลงรับสมัครตำแหน่งประธานนักเรียนโรงเรียนวัดบ่อทรัพย์ที่มีเด็กจำนวน 300 กว่าคน และนโยบายที่นุ่นให้ไว้คือ **“จะทำห้องสมุดของโรงเรียนให้สวยงาม และมีหนังสือน่าอ่านมากขึ้น”** บวกกับเวลาอยู่ที่โรงเรียน นุ่นจะเป็นที่รักของอาจารย์ เพื่อน และน้อง ๆ มาก เพราะนอกจากจะเป็นคนอารมณ์ดี มีมนุษยสัมพันธ์กับคนรอบข้างแล้ว นุ่นยังชอบช่วยเหลือคนอื่น และชอบทำกิจกรรมในโรงเรียนเป็นประจำ และผลก็เป็นดังหวังนุ่นได้รับเลือกให้เป็นประธานนักเรียน

เมื่อนุ่นได้เป็นประธานนักเรียนแล้ว เป็นช่วงจังหวะเดียวกับ ที่ **พรรณิกา โสติพิพันธุ์** หรือ “ป้าหนู” ผู้อำนวยการสงขลาฟอรั่ม เข้ามาแนะนำ โครงการพลังพลเมืองเยาวชนสงขลา นุ่นมองเห็นว่านี่อาจจะเป็นช่องทางหนึ่งที่ทำให้ฝันในการสร้าง “ห้องสมุด” ของเธอเป็นจริงขึ้นมา

“สิ่งที่น้องต้องการมากกว่า **“จิตอาสา”** คือความสามารถในการทำงานเป็นทีม เป็นเพื่อนคิด เวลางานมีปัญหา... ด้วยเหตุนี้จึงทำให้น้องเลือก **“ทีมทำงาน”** ที่พอรู้จักและมั่นใจได้ว่าจะสามารถทำงานร่วมกันได้”

“ที่เห็นความเป็นไปได้และมั่นใจว่าทำได้ เพราะเราไม่ได้ทำงานคนเดียว ตัวโครงการระบุว่าต้องมีทีมทำงาน 5 คน มีอาจารย์ที่ปรึกษาคอยชี้แนะ และยังมีการอบรมการทำโครงการจากสงขลาฟอร์มด้วย”

นุ่นนำเรื่องไปปรึกษา **ศลิษา มานะศิริ** หรือ **“ครูษา”** บอกเล่าถึงวัตถุประสงค์และความตั้งใจในการทำโครงการ จากนั้นเดินทางหาสมาชิกด้วยการออกไปประกาศหน้าเสาธง พบว่ามีน้อง ๆ ชั้นประถมศึกษาและมัธยมศึกษาให้ความสนใจมากมาย แต่มาสมัครจริงๆ เพียง 13 คน ซึ่งเป็นคนที่ชอบอ่านหนังสือและเข้าห้องสมุดเป็นประจำ แต่สิ่งที่นุ่นต้องการมากกว่า **“จิตอาสา”** คือ **ความสามารถในการทำงานเป็นทีม เป็นเพื่อนคิดเวลางานมีปัญหา**

ด้วยเหตุนี้จึงทำให้นุ่นเลือก **“ทีมทำงาน”** ที่พอรู้จักและมั่นใจได้ว่าจะสามารถทำงานร่วมกันได้ โดยมีครูษาอาสาเข้ามาเป็น **“ที่ปรึกษาโครงการ”** ช่วยเฟ้นหาคณะทำงานอีกแรง

นอกจากนุ่นแล้วยังมี **วันชพร หวันแสง** หรือ **“กีฟ”** **บุษยา พิมพ์ชะโร** หรือ **“บุษ”** **พิมพ์ศา ปาณะ** หรือ **“ไอ๊ด”** และ **อารีรัตน์ งามหัตถิ** หรือ **“แนน”** ภายใต้อีกกลุ่มจิตอาสา ซึ่งบางคนเป็นเพื่อนของนุ่น บางคนเป็นรุ่นน้อง และเหตุผลที่มีรุ่นน้องอยู่ในทีม เป็นเพราะนุ่นคาดหวังให้รุ่นน้องมาสานต่องานของรุ่นพี่หลังจากที่พวกเขาจบการศึกษา

นุ่นบอกเล่าถึงคุณลักษณะของเพื่อน ๆ ว่า **“สำหรับไอ๊ด คนภายนอกอาจจะมองว่าเขาเป็นคนนิ่ง ๆ เงียบ ๆ แต่เราเห็นว่าเขามีศักยภาพที่ไม่มีใครคาดถึงไม่ว่าจะเป็นการร้องเพลงที่สามารถดึงความสนใจจากเด็ก ๆ ซึ่งไอ๊ดเขาไม่รู้ตัวหรือว่าเขาทำอะไรเก่ง ๆ หลายอย่าง เช่น ตอนที่เล่านิทานเรื่องกระต่ายกับเต่าให้น้อง ๆ ฟัง ไอ๊ดร้องเพลงประกอบการเล่านิทานไปด้วย ซึ่งน้อง ๆ จะชอบมากจริง ๆ น้องติดไอ๊ดมาก เพราะเขาดูเป็นคนใจดี เวลาเล่านิทานน้ำเสียงจะน่าฟัง”**

ห้องสมุด...แห่งความสนุกสนาน

ความละเอียดรอบคอบของนุ่น ไม่ได้มีเฉพาะการ **“คัดเลือก”** คนมาร่วมทีมเท่านั้น แต่เธอยังเป็นคนที่มีมุ่งมั่นกับงานที่เธอปรารถนาจะทำให้เกิดขึ้นในช่วงที่เธอยังเรียนอยู่ที่นี้...และที่สำคัญต้องเสร็จให้ทันกับระยะเวลาที่โครงการกำหนด

ตั้งนั้นงานชิ้นแรกของกลุ่มก็คือการตั้งชื่อโครงการ...ชื่อที่ต้องใช้สื่อสารกับกลุ่มคนที่พวกเขาต้องเข้าไปติดต่อประสานงาน

“เราอยากให้ห้องสมุดไม่เงียบเหงา เป็นห้องสมุดแห่งความสนุกสนาน มีแต่ความบันเทิง และไม่เครียด” นี่คือนโยบายที่นุ่นตั้งให้เพื่อนและน้องร่วมกันคิด ซึ่งอาจจะขัดกับความเป็นจริงของห้องสมุดทั่ว ๆ ไปคือ **“ความสงบเงียบ”** เท่านั้นที่ห้องสมุดต้องการ

“พวกเราตั้งชื่อว่าโครงการห้องสมุดคาเฟ่เคลื่อนที่ที่สอนน้อง **“คาเฟ่”** ที่หมายถึง ความสนุกสนาน ความบันเทิง ไม่เครียด ไม่ใช่เข้าห้องสมุดแล้วเงียบเหงา ส่วน **“เคลื่อนที่”** หมายถึงการเอาหนังสือไปหาห้อง โดยไม่ต้องให้น้อง ๆ ขึ้นมาบนห้องสมุด **“ที่สอนน้อง”** คือ เราต้องการหาแกนนำให้มาสอนน้อง ชักจูงน้องเป็นลูกใช้ เพื่อให้น้อง ๆ มาทำต่อจากเรา”

ไม่มีใครปฏิเสธเรื่องนี้ ทุกคนเห็นพ้องต้องกัน...

และจากนี้ไป ห้องสมุดโรงเรียนวัดบ่อทรัพย์จะไม่มีเสียงเบงเหงาอีกต่อไป จะมีแต่การเรียนรู้ที่สนุกสนานเท่านั้น

เริ่มต้นที่ “ข้อมูล”

เพราะ **“ข้อมูล”** การใช้ห้องสมุดเป็นสิ่งสำคัญในการทำกิจกรรมที่จะทำให้รู้สึกมีส่วนร่วมและจำนวนของคนที่มาใช้ห้องสมุด กลุ่มจิตอาสาจึงเริ่มลงมือสำรวจน้อง ๆ ในโรงเรียนเกี่ยวกับการอ่านหนังสือ และการใช้ห้องสมุด โดยใช้แบบสอบถามที่ครูษาช่วยออกแบบให้

“เราอยากให้น้องในโรงเรียนเข้ามาใช้ห้องสมุดมากขึ้น จากสถิติเดิมวิธีการคือให้คุณครูบรรณารักษ์ที่ประจำอยู่หยอดแผ่นพลาสติกประจำชั้นเวลาเด็กเข้าไปใช้ห้องสมุด พอถึงกำหนดก็เอาออกมานับ และครูก็จะให้รางวัลเด็กที่เข้าห้องสมุดเป็นประจำ...แต่ที่น่าตกใจคือพอเอาสถิติมาดูปรากฏว่าคนเข้าห้องสมุดน้อยมาก”

เมื่อเห็นว่า **“ห้องสมุดเริ่มร้างคน”** นุ่นและทีมจึงจัดทำแบบสอบถามใหม่อีกชุดเพื่อสำรวจความต้องการใช้ห้องสมุดด้วยการลงไปสำรวจคนในโรงเรียน ทั้งถามแบบตัวต่อตัว และแจกแบบสอบถาม

ข้อมูลที่พบคือ ห้องสมุดมีหนังสือน้อย ที่มีอยู่ก็เล่มเก่า ๆ เดิม ๆ บางเล่มอ่านซ้ำแล้วซ้ำอีก อยากได้หนังสือใหม่ ๆ บ้าง

นุ่นและเพื่อนแก้ปัญหาด้วยการเชิญชวนผู้ปกครองและชาวบ้านร่วมบริจาคหนังสือ แม้จะมีการบริจาคเข้ามามากมาย แต่หนังสือที่ได้ก็ไม่ตรงกับความต้องการของเด็ก ๆ ในโรงเรียน บางเล่มก็ไม่เหมาะสมกับวัยของน้อง ๆ นุ่นจึงคัดเลือกบางส่วนที่เป็นประโยชน์เก็บไว้ ส่วนที่ไม่ใช้ก็นำไปขายเพื่อนำเงินมาสมทบทุนพัฒนาห้องสมุด เช่น อุปกรณ์การเรียน หนังสือดี ๆ หรือของตกแต่งห้องสมุดให้สวยงาม

แต่ถึงกระนั้นก็ตาม **“หนังสือ”** ที่ได้รับบริจาคจากในชุมชนก็ยังไม่เป็นที่พอใจของกลุ่มจิตอาสา นุ่นและเพื่อนจึงเริ่มเขียนจดหมายด้วยลายมือกว่ำร้อยฉบับเพื่อขอความอนุเคราะห์หนังสือจากสำนักพิมพ์ต่างๆ ที่เธอพอจะรู้จัก เช่น ซีเอ็ด และสำนักพิมพ์อื่นๆ

น้องไม่มาหาหนังสือ..เราก็เอาหนังสือไปหาห้อง

ระหว่างรอคำตอบจากสำนักพิมพ์ นุ่นจัดแบ่งทีมในกลุ่มแกนนำ ชวนเพื่อนรวมกลุ่มมาอ่านหนังสือให้น้องฟังโดยคัดหนังสือและการ์ตูนที่คิดว่าน้อง ๆ สนใจใส่ตะกร้าไปอ่านให้น้องฟัง

และแล้วกิจกรรม **“ห้องสมุดคาเฟ่เคลื่อนที่”** ซึ่งนุ่นอธิบายว่าเธอจำรูปแบบกิจกรรมนี้มาตั้งแต่เรียนชั้น ป.2 - ป.3 ซึ่งคุณครูนำหนังสือใส่ตะกร้าแล้วมาวางไว้ที่ม้าหินอ่อนเพื่อให้

เด็กนักเรียนอ่าน ซึ่งตอนนั้นนุ่นเข้าไปอ่านเป็นประจำ เลยคิดว่า ถ้าทำแบบนี้กับโครงการของพวกเราน่าจะดี เพราะเห็นว่ามันจะดี ไม่ชอบเข้าห้องสมุด แต่สิ่งที่เราคิดต่อคือ ถ้าเขาไม่มา เราก็จะไปหาเอง

นุ่นเล่าต่อว่า ครั้งแรกที่หิ้วตะกร้าหนังสือไปหาห้อง ๆ นั้น ไม่ประสบความสำเร็จมากนัก ไม่มีใครสนใจเลย ขณะที่สมาชิกในทีมก็ไม่กล้าพูดจาในมโนหวัชเชียวจน ทางออกตอนนั้นคือ พยายามให้กำลังใจกันเองว่าถ้าไม่ทำห้อง ๆ ก็จะไม่เข้าห้องสมุด อ่านหนังสือ และจะอ่านหนังสือไม่ออก ส่วนครูชาก็คอยให้กำลังใจบอก ว่า **ทำได้ดีแต่อย่าถอย** ทำให้สมาชิกมีกำลังใจเพิ่มขึ้น

หลังได้กำลังใจจากครูและสมาชิกในทีม กลุ่มจิตอาสา ก็เริ่มเข้าหาห้อง ๆ มากขึ้น พยายามปรับกลยุทธ์ในการเล่น เกม มีตุ๊กตาหรือหุ่นมือประกอบการเล่า นอกจากนั้น ยังตัดเสียงสูง ๆ ต่ำ ๆ เหมือนตัวละครในนิทานที่อ่านให้ห้อง ๆ ฟัง

“เรามาทบทวนความผิดพลาดในครั้งแรก และหาวิธีที่จะทำให้อ่าน ๆ มาอ่านหนังสือกับพวกเรา วันหนึ่งตอนที่เดินอ่านหนังสือในห้องสมุดมองเห็นตุ๊กตา จึงเกิดความคิด

ว่าทำไมไม่เอาไปใช้ร่วมกับการเล่านิทาน เพราะในห้องสมุดมีตุ๊กตาวางอยู่เฉย ๆ หลายตัว”

จากนั้นห้อง ๆ อนุบาลก็ถูกหลอกล่อให้สนใจหนังสือนิทานด้วย **“ละครหุ่นมือ”** ที่กลุ่มคิดขึ้น แม้จำนวนห้อง ๆ ที่มาจะไม่มาก แต่นุ่นก็คิดว่ากิจกรรมครั้งนี้ ประสบความสำเร็จเป็นที่น่าพอใจ

แต่กลุ่มจิตอาสา ก็มีได้หยุดอยู่แค่นั้น...นุ่นแบ่งเพื่อน ๆ แยกเป็น 5 กลุ่ม กระจายกำลังกันออกไปเล่านิทานให้ห้อง ๆ ฟังตามมุมต่าง ๆ ในโรงเรียน และระหว่างที่อ่านหนังสือก็จะมีกิจกรรม **“ตอบคำถามชิงรางวัล”** ไปด้วย

“คาเฟ่” แห่งการเรียนรู้

ผลของความเพียรพยายามของนุ่นและเพื่อน ๆ ในระยะเวลา 4 - 5 เดือนของการทำโครงการ พบว่ามีห้อง ๆ ระดับชั้นอนุบาลสนใจเข้าร่วมฟังนิทานที่ ฟัง ๆ นำมาเล่าประกอบละครหุ่นมือเพิ่มขึ้น และสิ่งที่สร้างความยินดีให้กับทีมจิตอาสา มากที่สุดคือ มีหนังสือจากสำนักพิมพ์ซีเอ็ดบุ๊ค และสำนักพิมพ์อื่น ๆ มูลค่านับแสนบาททยอยมาส่งที่โรงเรียน ทำให้ **“ห้องสมุดโรงเรียนวัดบ่อทรัพย์”** มีจำนวน

“ มีหนังสือจากสำนักพิมพ์ซีเอ็ดบุ๊ค และสำนักพิมพ์อื่นๆ มูลค่านับแสนบาททยอยมาส่งที่โรงเรียน ทำให้ **“ห้องสมุดโรงเรียนวัดบ่อทรัพย์”** มีจำนวนหนังสือเพิ่มขึ้น และมีสื่อเทคโนโลยีที่ทันสมัยให้ใช้... อีกทั้งยังมีสถานที่ที่มีความสวยงามและน่าใช้มากขึ้น ”

หนังสือเพิ่มขึ้น และมีสื่อเทคโนโลยีที่ทันสมัยให้นักเรียนในโรงเรียนได้ใช้อย่างไม่น้อยหน้าใคร อีกทั้งยังมีสถานที่ที่มีความสวยงามและน่าใช้มากขึ้น

ทั้งหมดนี้เกิดจากความพยายามของเด็กผู้หญิงตัวเล็ก ๆ กลุ่มหนึ่งที่รักหนังสือและอยากทำประโยชน์ อยากให้ห้อง ๆ ในโรงเรียนอ่านหนังสือออก

ป้าหนูเล่าว่า ช่วงแรกที่เด็ก ๆ กลุ่มจิตอาสา ร่วมกันคิดชื่อ **“โครงการห้องสมุดคาเฟ่เคลื่อนที่ที่สอนห้อง”** นั้น แม้ความหมายรวม ๆ ของคำว่า **“ห้องสมุด”** คำว่า **“คาเฟ่”** และคำว่า **“เคลื่อนที่”** จะไปกันคนละทิศคนละทาง แต่เมื่อนำเอาคำทั้ง 3 มารวมกัน ก็จะได้ความหมายที่ชัดเจนในแง่ของการ **“ส่งสาร”**

“นี่เป็นทักษะหนึ่งของการสื่อสาร ที่เด็ก ๆ พยายามบอกกล่าวให้คนได้รับรู้ว่า ห้องสมุดของพวกเขาเคลื่อนที่ได้ ขณะเดียวกันก็ยังเป็นห้องสมุดแห่งความสนุกสนาน เพราะเขาตีความคำว่า “คาเฟ่” คือเรื่องของความสนุกสนาน แปลโดยรวมคือ ห้องสมุดแห่งความสนุกสนานเคลื่อนที่ได้ และเขาก็ทำได้จริง ๆ”

การเกิดขึ้นของทักษะด้านการสื่อสารมิได้มีเฉพาะการตั้งชื่อโครงการเท่านั้น แต่ระหว่างการทำกิจกรรมเด็ก ๆ ทั้ง 5 คน ล้วนเกิด **“กระบวนการเรียนรู้”** และเกิด **“ความเปลี่ยนแปลง”** หลายด้าน โดยเฉพาะการปรับเทคนิคการพูด และการสื่อสารผ่านละครหุ่นมือ หรือแม้แต่การเล่านิทาน เหล่านี้คือ **“สิ่งใหม่”** ที่เกิดขึ้นระหว่างที่เด็ก ๆ ได้ทำกิจกรรมร่วมกัน

ถ้ามองในเชิงความเปลี่ยนแปลงที่ตัวบุคคล สำหรับนุ่นที่เจ้าตัวบอกว่า **“เป็นคนอารมณ์ร้อน ปากจัด และมักพูดก่อนคิด”** โครงการห้องสมุดคาเฟ่เคลื่อนที่ที่สอนห้อง ที่นิยามบอกชัดแล้วว่า **“ต้องสนุกสนาน”** ทำให้นุ่นต้องเตือนตัวเองในทุก ๆ ครั้งที่ทำกิจกรรมกับห้อง ๆ ทำให้นุ่นเป็นคนใจเย็นขึ้น โดยที่ตัวเองก็ไม่รู้ตัว

“ได้อยู่กับห้อง ๆ อ่านหนังสือให้ห้อง ๆ ฟัง ทำให้กลายเป็นคนใจเย็นไปเลย เพียงแค่เห็นห้อง ๆ มานั่งฟังเราเล่านิทานเราก็มีความสุขแล้ว” นุ่นบอก

บุษ เลขานุการของทีม บอกว่า นอกจากจะมีหน้าที่จัดทำรายงานและสรุปกิจกรรมของกลุ่มแล้ว บุษยังต้องช่วยเพื่อน ๆ อ่านหนังสือให้ห้อง ๆ ฟังด้วย

“บางทีก็เอาหนังสือไปอ่านให้ห้อง ๆ ฟังตามห้องเลย หรือตามใต้ต้นไม้บ้าง คือทุกคนจะมีหน้าที่เหมือน ๆ กัน แต่สิ่งที่ได้เรียนรู้มากคือการจดบันทึก และสรุปประเด็นเพื่อเอาข้อมูลมานำเสนอ”

ส่วนก๊อฟที่รับผิดชอบงานการเงินบอกว่า รู้สึกภูมิใจกับการทำกิจกรรมของตนเอง เมื่อเห็นว่ามีห้อง ๆ สนใจและให้ความสำคัญกับการอ่านก็รู้สึกหายเหนื่อย

แม้ผลสำเร็จที่เกิดขึ้นจะนำความภาคภูมิใจมาสู่คนทำงานโรงเรียน และเกิดผลต่อชุมชน แต่เหนือสิ่งอื่นใดคือการที่พวกเขาพิสูจน์ให้เห็นว่า **“เพียงแค่อ่าน”** ก็มีอาจเดินไปสู่จุดหมายได้ หากไม่ได้ **“ลงมือทำ”**

และสิ่งนี้ก็สะท้อนให้เห็นว่า **“การทำเรื่องเล็กๆ ตามศักยภาพ”** ก็สามารถสร้างการเปลี่ยนแปลงที่ยิ่งใหญ่ได้...

โรงเรียนวัดบ่อทรัพย์ โครงการห้องสมุดคาเฟ่เคลื่อนที่ที่สอนห้อง กลุ่มจิตอาสา

นางสาวธนพร บุญส่ง
นางสาวนันทพร หวันแสง
นางสาวบุษยา พิมพ์ชะโร
นางสาวพิมพ์ิศา ปาณะ
นางสาวอารีรัตน์ งาหัตถ์
ที่ปรึกษาโครงการ: ครูศศิษา มานะศิริ